

זבל מאמינים

גליון שבועי מבית 'בני אמונים'

פרשת תצוה תשפ"ד שנה י | גליון מס' 522

ת.ד 102 בני ברק | פקס: 03-5055919
9139191@gmail.com

פרתחו שעדים

דבר מוסד ונשיא 'בני אמונים'

כל אמן היא יהלום

בפרשת השבוע מתארת התורה את סדר הכנת בגדי הכהנה שהיו מיעדים לעבודת בית המקדש - ארבעה בגדים לכהן הדיוט, וארבעה נוספים לכהן הגדול.

אחד מבגדי הכהן הגדול הוא האפוד, והרבי ר' שמעלקא מניקלשבורג דרש ממנו רמז לענינת אמן: 'אפוד' - בגימטריה אמן, וחגורתו המכונה בתורה: "חשב האפוד" מרמזת לכך שפדי לענות אמן כהלכתה נדרשת מהאדם מחשבה יתרה ('דברי שמואל' בפרשתנו).

כמה גאים הדברים למי שדרשם, שכן פידוע הרבי ר' שמעלקא הקפיד כל ימיו שלא לברך בטרם ודא שיש בסביבתו מי שיענה אחריו אמן ('אהל יחזק' אות קעט בהערה), וזהו דגמה להנהיגה שבדאי דורשת מהאדם להשקיע מחשבה ותשומת לב יתרה.

חשבתי להוסיף ולומר ש"חשב האפוד" מרמז לא רק על מחשבה, כי אם גם לחשיבות שיש ליחס לענינת אמן. וכבר הזכרתי פעמים רבות את דברי חז"ל (דב"ר ז א): "אין גדול לפני הקב"ה יותר מאמן שישראל עונים", שהם דברים פה מרעישים, עד שבעל השומר אמונים מוצא לנכון להבהיר בנוגע להם (מאמר 'פתחו שערים' פרק ג): "ותראה דברי המדרש הזה שלא דברו גזמאות חס ושלום, שאין דבר חשוב לפני ה' כענינת אמונים".

אמנם כפי טבע האדם, הידיעה לבדה אינה מספיקה כדי לפעול; עבודה היא פי פבר שמענו רבות את הדברים האמורים, ועדין הדברים צריכים חזק... אין לנו אלא להפנים שוב ושוב בעמק לבנו את גדל חשיבותה ואת עצם כחה של ענינת אמן, ורק כך נשקיע בה הלכה למעשה, כח ומחשבה.

על חשיבותה של ענינת אמן נוכל ללמד אף מבגד נוסף של הכהן הגדול - ה"חשו", אשר הששית מבין שתיים עשרה האבנים שנקבעו בו הייתה ה"יהלום" - בגימטריה אמן. ללמדך שפגשם שהיהלום, לרב קטנותו הוא נמדד במדת משקל מיוחדת - קרט, שהיא בסך הכל חמישית הגרם, אולם ערכו גדול ועצום, כך גם האמן, מלה קטנה בת שלוש אותיות, אולם ערכה רב ועצום!

אחר שהבנו כל זאת, בודאי כלנו ניקר יותר את ענינת אמן; נשקיע כח ומחשבה בברכות השחר וברכות כלן, לברכן בפני מי שיענה אחריהן אמן, ואז בודאי נזכה לראות ברכה והצלחה בכל מעשי ידנו מעתה ועד עולם.

בקרית יא"ו והשבת אל לבבך.

שבת שלום,

298 213 מחולקת י"ו

בני אמונים

בני תפלה בפרשה

שישה שמות בנגד שש תבות

"שישה משמותם על האבן האחת ואת שמות השישה הנותרים על האבן השנית כתולדתם" (כח י)

דרש רבנו אפרים: אמרו חכמים (פסחים נו א) כי לפני פטירתו חשש יעקב שמא נמצא פסול בזרעו חלילה, וכאשר עמדו בניו והכריזו: "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד", נחה דעתו וענה בנגדם: "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד". ולפי שבכל אחד מהפסוקים הללו יש שש תבות, לפיכך נכתבו שמותיהם של בני יעקב על אבני השהם שנקבעו בכתפות האפוד, ששה בכל אבן.

לאור זאת באר האמרי אמת' (תרא"א), כי לפיכך נקט הכתוב ביחס לחריתת השמות על האבן השניה: "ואת שמות השישה הנותרים", לפי ששמות אלו הם כנגד ששת התבות שב"ברוך שם", שנותרו מצנעות ונאמרות בלחש, ועתידות להתגלות רק לעתיד לבוא.

הפה והלב יחד בתפלה

"והיה פי ראשו בתוכו שפה יהיה לפיו סביב מעשה ארג כפי תהרא יהיה לו לא יקרע" (כח לב)

דרש ה"בן איש חי":

אמרו חכמים (ברכות ה ב): "שנים שנוכסו להתפלל, וקדם אחד מהם להתפלל ולא המתין את חברו ויצא - טורפים לו תפלתו בפניו". רבי יהונתן איבשיץ פרש שהפונה היא לשגי האברים - שבאמצעותם אנו מתפללים - הפה והלב; בפה אנו מוציאים את מלות התפלה, ובלב אנו מכוונים. ואמרו חכמים, כי אם בעוד האדם מתפלל בפיו פוסק הלב מלכוון, "ולא המתין את חברו" - הפה, עד שייסיס תפלתו,

טורפים לו תפלתו בפניו" והיא אינה מתקבלת. לזאת מורה הכתוב שלפנינו: "והיה פי ראשו בתוכו" - כאשר חלק התפלה [פי" פרושו חלק, ראה רד"ק מלכים-ב' ב ט] שבתוך הראש, דהינו הפונה, ישאר "בתוכו", ולא תשוטט מחשבתו אנה ואנה בעסקיו ועניניו, בעת ש"שפה יהיה לפיו סביב" - כששפתותיו מרחשות את מלות התפלה, אזי מבטח לו ש"לא יקרע" - תפלתו תתקבל בשלמות ותעלה לרצון לפני אדון כל (נפש יהונתן פרשת וילך; עוד יוסף ח"י).

מאה הפרכות מקימות את האמונה

"ונשא אהרן את שמות בני ישראל בחשן המשפט על לבו בבאו אל הקדש לזכרון לפני ה' תמיד" (כח כט)

הזכרה זו למה היא נצרכת, וכי יעלה על הדעת חלילה שיש שכחה לפני כסא כבודו?

באר המשגיח רבי יחזקאל לוינשטיין:

צווי זה נועד עבורנו, כדי שנוסיק ממנו את החובה המוטלת עלינו לפעול כל העת כדי לזכור ולהאמין שיש לעולם בורא המנהיגו בהשגחה פרטית. שכן גם המאמין בכל לבו, אם לא יפעל השפם והערב להחיות בלבו אמונה זו, תשכח האמונה מלבו במהרה, ועלול הוא לפל במחשבת "כחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה" (דברים ח י).

משום כך תקנו לנו חכמים לברך מאה ברכות בכל יום, שבכך אנו נזכרים שוב ושוב שאנו תלויים בחסד ה', והוא הזן והמפונס אותנו, מחיה אותנו ומספק את כל צרכינו ('אור יחזקאל' ח"ה עמ' רפא).

כשפים את תפלתו הפתה כשהשומר פנה אליו בשאלה: "אתה יהודי?" "בנדיא!" - השיב ר' משה בגאווה.

"גשלתח ל כאן בהשגחה פרטית מיחדת", התפעל השומר וספר: "אתמול נפטר כאן אחד משוכני בית האבות, יהודי גלמוד וערירי, נצול שואה, שאת שנותיו האחרונות עשה כאן, בין כתלי בית האבות. בצואתו הורה לקברו בקבורה יהודית בבית עלמין יהודי, ומאחר שקהלה יהודית אינה מצויה בסביבתנו, לא ממש ידענו כיצד להתמודד עם הבקשה החריגה.

החלטנו להמתין, ואם לא ימצא פתרון, נמסר את הגופה לרשויות כנהוג. כעת הגעת לכאן ממש מן השמים... התוכל לעשות חסד עם המת ולקברו כרצונו?"

ר' משה התרגש מהמצוה הנדירה שהזדמנה לפתחו, לגמל חסד של אמת עם יהודי גלמוד, מת מצוה, ולהביאו בכבוד אל מנוחתו האחרונה.

בשעת בקר מקדמת, לאחר שהשגל הכבד פנה מהכבישים, מהר ר' משה לטל את מסמכיו של היהודי. הוא ברר היכן שוכן בית הקברות היהודי הסמוך ביותר, ומהר לצאת לאזור. לא בקלות הוא אתר את מנהל ה'חברא קדישא' המקומית, יהודי קשיש וחיביב. הוא הציג בפניו את הבקשה הבהולה והגיש לו את המסמכים הרלוונטיים.

וכאן הגיעה תורה של ההפתעה השנייה: כשהתבונן בן שיחו בשם שהתנוסס על המסמכים, נצת לפתע זיק בעיניו. הוא פנה מיד לחדרו והחל לפשפש במגרות הישנות, עד שמצא את מבקשו: פנקס קבלות מישן.

הוא דפדף בין דפי הפנקס, ומשהגיע לדף המבקש נפליטה מפיו זעקת התפעלות: "אני לא מאמין, זה הוא, ממש הוא!"

ר' משה לא הבין את פשר ההתלהבות, והאיש הסביר בהתרגשות:

"זה פשוט לא יאמן! הרי האיש הזה היה כאן, ממש כאן במשרד! לפני כשלושים שנה הגיע לכאן במפתיע, הניח על השלחן סכום כסף גדול ובקש לרכש בו חלקת קברים קטנה שתיעד עבור יהודים עריריים שאין מי שיצאג לקבורתם. במהלך השנים אכלסה החלקה כמעט במלואה, ועתה ממש משמים הוא עצמו מגיע להקבר באחד מהקברים האחרונים שנותרו בה".

ר' משה לא נותר אלא לשוב לבית האבות ולצאג ללויה יהודית מכבדת לקשיש האלמוני, שהובל למנוחת עולמים בחלקה שהוא רכש לעצמו בחייו. בהספדו הקצר תאר ר' משה ברטט את דרכיה המפלאות של ההשגחה העליונה שבקבות תפלתו זמנה אותו למקום הנכון בדייק בזמן הנכון, להביא נשמה גלמודה ומיסרת למנוחת נצח בכבוד הראוי לה.

סימנא טבא' חיי שרה

את מכוניתו לכוון העיר ניו יורק ונסה ככל יכלתו להאיץ את מהירות נסיעתו, אולם פתיתי השגל שכבר החלו לרדת כמו לעגו למאמציו.

הכביש שלפניו הלך והלכין, וכשסכנת ההחלקה היתה מוחשית, נאלץ ר' משה להאט. למרות רצונו העז ללון בביתו החם, הוא הבין כי כפי הנראה לא יגיע הערב לביתו, וכי עליו למצא בהקדם אכסניה שבה יוכל להעביר את הלילה.

הוא התקדם באטיות ובזהירות יתרה, פנה לעירה הראשונה שנראתה בדרך, וכשהבחין ב'מוטל' - מלון דרכים קטן ופשוט ששכן בצד הדרך, נעצר. הוא התעטף במעילו ונקש בדלת, בקש חדר ללינה לילה ונענה בשלילה. החדרים היו כלם בתפוסה מלאה.

המשיך ונסע באטיות עד ל'מוטל' הבא, וכשגם שם נענה בשלילה, פרצה מלבו אגחת יאוש, אותה מהר להפוך לזעקת תפלה.

החשף ירד, השגל הלך ונעצר, רוחות עזות שרקו סביבו, וההשארות באוטו היתה בגדר סכנה. ר' משה התקדם לאטו בכביש המשגל, תוך כדי שהוא מתפלל בכל לבו לישועה שתפציע. פרקי התהלים שהיו שמורים בזכרונו נאמרו מפיו ברגש רב, הוא התקדם עוד קמעה, ולפתע נתקלו עיניו בשלט דהוי שהיה תלוי בחזיתו של בנין מישן והעיד כי בנין זה משמש כ'בית אבות' לקשישים.

ר' משה החליט לנסות את מזלו. הוא שב והתעטף במעילו, נקש על דלת הבנין, וזו נפתחה בידי שומר צעיר. הוא בקש מחסה ונתקל שוב בתגובה שכמותה שמע כמה פעמים בשעה האחרונה: "אין כאן שום מקום פנוי".

הפעם החליט שלא לותר. הוא התחנן בדמעות לפני השומר שיתאמץ בשבילו, וזה לבסוף התרכף. הוא הפנה את ר' משה לעבר משרדו של המנהל. שם, בחדר המסך והחמים, עמדה ספה, והשומר הציעה לר' משה תוך כדי שהוא מזהירו כי עם אור ראשון ימהר לעזב את המקום, יען כי ההנהלה בודאי לא תראה בעין יפה את פלישתו למקום, ויתכן אף שהוא יאלץ לשלם על כך באבדן משרתו.

הדבר הראשון שעשה ר' משה עם כניסתו לחדר היה תפלת ערבית. הוא הפנה את פניו אל הקיר והחל להתפלל, אינו מבחין בשומר הצופה בו מן הצד.

ר' משה האיץ את נסיעתו, ומכוניתו החדישה נענתה לאתגר שהציב בפניה: הכביש המהיר נרמס תחת גלגליה, והגוף האפרפר התחלף במהירות. בבקר הודיע החזאי על שגל כבד העומד לרדת, והשמים האפרים שהלכו והתכהו בשרו כי התחזית עשויה להתממש ממש בזמן הקרוב.

בשעת צהרים מאחרת יצא מביתו שבניו

שם, בחדר המסך והחמים, עמדה ספה, והשומר הציעה לר' משה תוך כדי שהוא מזהירו כי עם אור ראשון ימהר לעזב את המקום, יען כי ההנהלה בודאי לא תראה בעין יפה את פלישתו למקום, ויתכן אף שהוא יאלץ לשלם על כך באבדן משרתו.

מראה קללי של העיר אולבני, בירת מדינת ניו יורק

יורק לנסיעה הארפה לכוון העיר הרחוקה אולבני, שם אמרה היתה להתקיים הערב חתונה של קרוב משפחה שהיה לו חשוב מאד להשתתף בה. לאור התחזית הקודרת הוא הסתפק מאד אם לצאת לדרך, ולבסוף הכריעה קרבת הלב שחש כלפי קרובו, המחנן, והוא החליט לצאת.

עתה, לקראת ערב, הבין כי לקח על עצמו המור רב מדי. השגל נראה היה קרוב מתמיד, האפשרות שאולי יתקע בכביש השומם בעצומו של השגל החרידה אותו, והוא גמר אמר לשוב לביתו. הוא סובב

הפסקה בדברים שובקדשה לעניית אמן

בין סיום ברכת "ברוך שאמר" לתחלת פסוקי דזמרה, יכול להפסיק לעניית אמן על כל הברכות ¹.

עניית אמן אחר ברכה שיש בה שאילת צרכיו, שיש לכוון בה "יהי רצון שיתקיימו דברי המברך", נחשבת לשבח (פרי מגדים' שם). בחסד לאלפים' (שם ד) כתב שלכתחלה טוב שיתחיל באמירת פסוקי דזמרה לפני עניית אמן, כדי שלא לגרם הפסק ביניהם, וכן פסק הכ"ח' (שם ד).

1. 'שולחן ערוך' (נא ב); 'משנה ברורה' (שם ג). על אף שברכת "ברוך שאמר" נאמרת על פסוקי דזמרה, ואסור להפסיק בדבור בינה לבין אמירת פסוקי דזמרה, מכל מקום עניית אמן אינה נחשבת להפסק, לפי שבעניית אמן משבחים את הקב"ה כבאמירת פסוקי דזמרה (פרי מגדים' א"א נא ג; 'משנה ברורה' שם ד). וכתב הפרי מגדים' (שם) שאף

תענה אמונים

פנינים על מצות התפלה

הודו

אנו 'בני יעקב בחיריו'. ואולם לעתיד לבוא, כאשר יהיה "בכל הארץ משפטיו", בשפט ה' את כל אמות העולם, אז יראו הכל כי "הוא ה' אלקינו" (אלשיך תהלים קח ז).

מלכות ה' מחיבת קבלת משפטיו

"הוא ה' אלקינו בכל הארץ משפטיו"

בעת קבלת התורה פתח הקב"ה בדבור (שמות ב ט): "אנכי ה' אלקיך", ולאחריו אמר את שאר הדברות, ופרשו חכמים (מכילתא יתרו מסכתא דבחדש פרשה ו), שבכך אמר הקב"ה לישראל: "כשם שקבלתם מלכותי - קבלו גזרותי". המהר"ל מבאר כי ליסוד זה אף פנו דוד המלך בפסוק שלפנינו: לאחר הכרזת "הוא ה' אלקינו", חייבים אנו בקבלת משפטיו - "בכל הארץ משפטיו".

מוסיף המהר"ל ומבאר כי אם קבלת אלקותו מחיבת קבלת משפטיו, נמצא שקבלת משפטיו היא זאת המעידה כי אכן "הוא ה' אלקינו", ומי שאינו מקבל משפטיו מראה בכך שכביכול אין ה' אלקיו, לפיכך אמרו חכמים (תנחומא משפטים ג): "כל מי שמניח דיני ישראל והולך לפני עכו"ם כפר בקדוש ברוך הוא תחלה ואחריו כפר בתורה" (גבורות ה" פרק טו).

אף אברהם נקרא ישראל

"זרע ישראל עבדו בני יעקב בחיריו"

פסוק זה נכלל במקרא בשני מקל; בדברי הימים (א' טו יג) הוא כתוב כפי שהוא לפנינו, ואלו בספר תהלים (קה ו) נאמר: "זרע אברהם עבדו". הרוקח מפרש שהפסוק "זרע אברהם", מלמד שאף הפסוק "זרע ישראל", מכון על אברהם אבינו, וכפי שאמרו חכמים (ב"ר סג ג) שאף אברהם נקרא בשם ישראל. אמנם לבל נאמר שפונתו לכל "זרע אברהם", אף לצאצאי ישמעאל ועשו, מפרש הפתוב שאין הפונה אלא ל"בני יעקב בחיריו" - לישראל שהם הנבחרים מבין זרע אברהם (פרושי סדר התפלה לרוקח בסדור 'תורת חיים' ח"א עמ' קיג; רד"ק תהלים קה ו).

ואולם יש מבעלי התוספות שפרשו להפך, שהפסוק "זרע ישראל" שמכון ליעקב שנקרא ישראל, מלמד שאף הפסוק "זרע אברהם" מכון על יעקב, ומכאן שאף יעקב אבינו נקרא אברהם (בעלי התוספות השלם' על התורה תולדות כח ד).

לעתיד לבוא יודע ויתגלה

"הוא ה' אלקינו בכל הארץ משפטיו"

פרש האלשיך הק': פיוס שאנו שרויים בגלות, אין נכר לעין כל כי

ברכות השחר פרהלכה

במקורותינו מובאים שלושה טעמים למנהג אמירת ברכות השחר בצותא:

ג. כדי שיצא המברך ידי חובת אמן בשמיעתה מפי העונה אמן על ברכתו, שכן אף המברך חייב באמן לפי שהיא חלק מן הברכה (שו"ת 'תשובות והנהגות' ח"א סי' ז וח"ב סי' ע).

ב. לגדל מעלתה של ברכה הנענית באמן, נכון שכל אחד יברך ברכות השחר בפני מי שישלימן בעניית אמן ('יסוד ושרש העבודה', שער האשמרת פרק י').

א. כדי לעמוד במקסת עניית תשעים אמונים על ברכות שנקבעו חכמים (מגן אברהם' ו ט; 'משנה ברורה' שם ג)

הקול שפוקע מן היקב

לרגע נבהלה וחסבה להמלט, אולם חיש מהר התעשתה והבינה כי עליה לקום ולעשות מעשה. היא הסירה מרגליה את פכפפי העץ הכבדים כדי שצעדיה לא ישמעו, וצעדה חרישית אל החלון המשקיף אל תוך היקב. דקה לאחר מכן כבר נצבה מחוץ לחלון, ממש מעל ראשו של השוודד האכזר. היא תרה אחר חפץ שבאמצעותו תוכל להבריח את השוודד. בלית ברירה היא בחרה בכפפפי העץ הכבדים שהיו אחוזים בידיה, ומבלי להסס היא השליכה אותם בעצמה הישר על ראשו של השוודד.

קול חבטה נשמע. מסתבר כי המעשה האמיץ פעל את פעולתו והשוודד צנח על הקרקע מסחרר וכאוב, כאשר הגרזן הכבד נשטט על רגליו.

"אדון טפרברג, ברח!" צעקה הרבנית לעבר ר' מרדכי שמעון שעניו עדין היו עצומות בדבקות. המום מן הגס שנעשה לו, הוא נעמד על רגליו ונמלט על נפשו. לא כדי להתאושש בביתו, לא כדי לנוח או להרגע, אלא הישר לעבר השטיבלאך, כדי להודות לבורא עולם שהצילו ממות בטוח.

והרבנית הצדקנית? גם היא המשיכה למושב הקבוע בעזרת הנשים של השטיבלאך. בעת קריאת התורה התרגשה לשמע את ר' מרדכי שמעון עולה לתורה ומברך ברפת "הגומל" בשם ומלכות, ובעיניו ספוגות בדמעות התרגשות ענתה אחריו את אותה מלה קצרה שכה העריכה, מלה בת שלוש אותיות שהיא סם חיים הפועל ישועות. מלה שהצילה חיים היום כמו בעוד הזדמנויות רבות, מלה שנהגתה בסלודין בפי רבבות אלפי יהודים לאורך כל הדורות: א-מ-י!

את הספור שלפנינו ספר הגאון רבי יצחק דוד גרוסמן שליט"א, רבה של מגדל העמק וראש מוסדות 'מגדל אור':

ר' מרדכי שמעון טפרברג, בעל היקב המפרסם שהיה ממקום במעלה רחוב חיי אדם, נמנה עם אותם צדיקים ירושלמיים שכל מאוים היה לעשות נחת רוח לבוראם. מדי בקר היה משכים קום לפני אור היום, ועוד בטרם לכתו להתפלל בשטיבלאך 'מאה שערים' המפרסם, היה מתיחד עם קונו שעה ארצה ביקב השקט, כשבתוך סדר ההכנה לתפלה היה מברך בכונה ובמתינות את ברכות השחר.

בבית שמול היקב התגוררה הרבנית גוטפרב ע"ה, סבתו של הרב גרוסמן שליט"א. הרבנית, מלבד שהיתה גבאית צדקה המקבצת צדקות עבור עניי ירושלים, היתה מקבצת 'אמנים' עבור עצמה... את סדר יומה הגדוש בצדקה וחסד, החלה בצעידה לעבר היקב, שם היתה מקשיבה לברכותיו של הרב טפרברג ועונה אחריו אמן ומשם היתה שמה פעמיה לתפלת שחרית בעזרת הנשים של השטיבלאך, שם היתה ממתנה בדריכות עד ליציאת אחרון המתפללים, כדי לצבור עוד ועוד אמנים לאוצרה.

באותו בקר קמה הרבנית מקדם מהרגיל לקול רחש חשוד שנשמע מן החצר. תחושה לא טובה החלה לקנן בלבה, ובבהילות שלא אפינה את התנהלותה היא נחפזה לצאת מן הבית בעודה נעולה בכפפפי העץ הכבדים, ולמהר לעבר היקב. השקט ששרר במקום הטעה אותה, והיא כמעט סבה על עקביה, אלמלא דרש ממנה קול פנימי לבדק היטב אם הכל כשורה.

כשהביטה הרבנית מבעד לחלון, נעתקה נשימתה; מחזה מקפיא דם נגלה לעיניה: בעל היקב, ר' מרדכי שמעון, היה שכוב על הרצפה, מבהל ואמלל, מעליו גוהר שוודד ערבי אכזר, גרזן בידו והוא מאים לטל את נפשו.

שערי גן עדן

עניית אמן במשנת בעל ההלוא

דרגת שפע גבוהה לעוני אמן

על אודות מעלת עניית אמן כותב הרשב"א (פרק צט) דברים נשגבים:

"כל העונה אמן בכונה וממהר לרוץ לבית הפנסות בשביל עניית אמן, זוכה לאלו ש"ע נהורין" [השפעה בדרגה נעלה (ראה עץ חיים' שער יג פ"ד)] על ידי עניית אמן. וכל המבזה אמן וקל בעיניו עניית אמן, מקדימים לנשמתו ש"ע קלפות רחמנא לצלון, ומוליכים אותו לחדרי השף וצלמות, ועליהם אמר הנביא (ישעיה נ ט): 'עש יאכלם'."

כונה מיוחדת בעניית אמן

ה'קב הישר' (פרק צו) אף גלה כונה מיוחדת שיש לכונן בעניית אמן ואלו דבריו:

"בכל מצוה ומצוה שאדם עושה, נולדים ונבראים מלאכים קדושים ממנה; ולכל מצוה שנבראים ממנה מלאכים, הם נקראים מחנה של מצוה זו. וזהו פשוט שבכל מצוה שמברכים עליה מתפנסים עליה אותן המלאכים, ועומדים סביבות המברך ושומעים הברכה ועונים אמן. ורמז לדבר: 'מלאך' הוא גימטריה 'אמן'. ולכן כשישראל עונים בברכה או בקדושה ואומרים אמן, יכוננו לאותם המלאכים שיענו אמן, כי אמן הוא בגימטריה מלאך."

ה'קב הישר'

ט"ו באדר תע"ב

שרידי בית הקברות היהודי בפרנקפורט

רבי צבי הירש קווידינובר נולד בסביבות שנת ת"י בוילנה לאביו הגאון הנודע רבי אהרן שמואל, בעל 'ברכת הדב' בברכותו קנה את תורתו מפי אביו הגדול, ואף למד תורה מפי רבי יוסף מדובנא בעל ה'סוד יוסף'.

עקב פרועות הקוזקים נאלץ לנדוד עם אביו, ומששב לוילנה החל לעסוק במסחר וראה ברכה בעמלו. בעקבות עלילת שוא נכלא לזמן קצר, ומשהשתחרר עבר לפרנקפורט ובה התמנה למשרת רבנות.

בפרנקפורט חבר את ספרו הנודע 'קב הישר', שבמהלך השנים הדפס בעשרות מהדורות ונחשב לאחד מספרי המוסר החשובים. בהקדמת ספרו הוא מסביר את משמעות השם שבחר לספרו: "ה'ישר' הן אותיות שמו 'הירש', ו'קב' - על שם ק"ב פרקי הספר, הוא גם גימטריה של שמו 'צבי'."

כחו הרב בתורת הנסתר מתגלה מתוך ספרו. המגיד מקודניץ היה אומר שלמוד מאמר מהזהר מתוך הספר 'קב הישר', מסגל לעורר את נשמת האדם יתר מאשר למוד מתוך ספר הזהר עצמו (מאיר עיני חכמים, פרשת אמר).

ה'קב הישר' נפטר בפרנקפורט בט"ו באדר ב שנת תע"ב ובה מנוחתו כבוד.